

บริษัท สำนักพิมพ์อัมพันธ์ จำกัด
AIMPHAN PRESS CO., LTD.

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน

ภาษาไทย ๕ เล่ม ๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

รศ.ผกาศรี	เย็นบุตร	ค.บ. (ภาษาไทย-ฝรั่งเศส), ค.ม. (การสอนภาษาไทย)
ผศ.ดร.สุภัค	มหาวรรณ	ศศ.บ. (ภาษาไทย) เกียรตินิยม, อ.ม. (ภาษาไทย), อ.ด. (ภาษาไทย)
ดร.นิธิดา	พรอำไพสกุล	กศ.บ. (ภาษาไทย), ศศ.ม. (ภาษาไทย), ศศ.ด. (ศิลปวัฒนธรรมวิจัย)

คณะผู้ตรวจ

รศ.ประไพ	เชิงฉลาด	ค.บ. (ภาษาไทย), ค.ม. (การสอนภาษาไทย)
ผศ.ชวนพิศ	อิฐรัตน์	อ.บ. (ภาษาไทย), อ.ม. (ภาษาไทย)
ผศ.วิมลศิริ	ร่วมสุข	กศ.บ. (ภาษาไทย), กศ.ม. (ภาษาและวรรณคดีไทย)

บรรณาธิการ

นางสาวสุชาดา	วราห์พันธ์	กศ.บ. (สังคมศึกษา), ค.ม. (พื้นฐานการศึกษา)
รศ.สุกัญญา	สุจนายา	อ.บ. (ภาษาไทย), อ.ม. (ภาษาไทย)

ปีที่พิมพ์ ๒๕๕๔

พิมพ์ครั้งที่ ๑

ISBN 978-616-07-1663-0

จัดจำหน่ายโดย บริษัท สำนักพิมพ์อัมพันธ์ จำกัด

๑ ฝ่ายการตลาด, ฝ่ายการเงินและบัญชี, ฝ่ายผลิตและจัดส่ง :

๖๙/๑๐๙ หมู่ ๑ ซ.พระแม่การุณย์ ต.บ้านใหม่ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ๑๑๑๒๐
โทร. ๐-๒๕๕๔-๕๕๕๕, ๐-๒๕๕๔-๕๕๕๕, ๐-๒๕๖๑-๕๕๕๐-๒, ๐-๒๕๖๒-๒๓๑๔-๑๕
โทรสาร ๐-๒๕๖๑-๕๕๕๕, ๐-๒๕๖๒-๒๓๑๔

๒ ฝ่ายวิชาการ :

๘๗/๑๒๒ ถ.เทศบาลสงเคราะห์ แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ ๑๐๙๐๐
โทร. ๐-๒๕๕๔-๕๕๕๕-๒๐, ๐-๒๕๕๔-๕๕๕๕-๕ โทรสาร ๐-๒๕๕๐-๒๕๖๒

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ ลิขสิทธิ์เป็นของบริษัท สำนักพิมพ์อัมพันธ์ จำกัด

หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ๕ เล่ม ๒ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ เรียบเรียงตาม
มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น ๑๐ หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย ธรรมชาติของ
ภาษาและพลังของภาษา คำและสำนวนในภาษาไทย การร้อยเรียงประโยค การฟังและ
การดูอย่างสังเคราะห์ การพูดแสดงทรรศนะ การเขียนตามจินตนาการ การอ่านสารคดี
โคลนติดล้อ ตอน ความนิยมเป็นเสมือน คัมภีร์ฉันทศาสตร์ และลิลิตตะเลงพ่าย

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ๕ เล่ม ๒ เล่มนี้ จะอำนวย
ประโยชน์ต่อผู้สอนที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ
และบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร

ฝ่ายวิชาการ บริษัท สำนักพิมพ์เอมพันธ์ จำกัด

หน่วยการเรียนรู้ที่

๑

ธรรมชาติของภาษาและพลังของภาษา

๑

ธรรมชาติของภาษา

๒

พลังของภาษา

๘

กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้

๑๑

หน่วยการเรียนรู้ที่

๒

คำและสำนวนในภาษาไทย

๑๓

คำและความหมายของคำ

๑๔

การใช้คำ

๑๖

สำนวนในภาษาไทย

๑๘

การใช้สำนวนในภาษาไทย

๒๑

กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้

๒๓

หน่วยการเรียนรู้ที่

๓

การร้อยเรียงประโยค

๒๖

การร้อยเรียงประโยค

๒๗

กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้

๓๑

หน่วยการเรียนรู้ที่

๔

การฟังและการดูอย่างสังเคราะห์

๓๓

ความหมายของการคิดสังเคราะห์

๓๔

คุณค่าของการคิดสังเคราะห์

๓๔

วิธีการฟังและการดูอย่างสังเคราะห์

๓๕

กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้

๓๘

หน่วยการเรียนรู้ที่

๕

การพูดแสดงทรรศนะ

๓๙

ความหมายของเหตุผล	๔๐
วิธีการแสดงเหตุผลและการอนุมาน	๔๑
ความหมายและความสำคัญของการพูดแสดงทรรศนะ	๔๒
ประเภทของการพูดแสดงทรรศนะ	๔๓
หลักการพูดแสดงทรรศนะ	๔๓
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	๔๖

หน่วยการเรียนรู้ที่

๖

การเขียนตามจินตนาการ

๔๘

ความหมายและความสำคัญของจินตนาการ	๔๙
หลักการเขียนตามจินตนาการ	๔๙
การส่งเสริมจินตนาการ	๕๐
การใช้โวหารในการเขียนตามจินตนาการ	๕๐
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	๕๕

หน่วยการเรียนรู้ที่

๗

การอ่านสารคดี

๕๖

ความหมายของสารคดี	๕๗
ลักษณะของสารคดี	๕๗
ประเภทของสารคดี	๕๘
แนวทางการอ่านและวิเคราะห์สารคดี	๕๘
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	๖๒

หน่วยการเรียนรู้ที่

๘

โคลนติดล้อ ตอน ความนิยมเป็นเสมือน

๖๓

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโคลนติดล้อ ตอน ความนิยมเป็นเสมือน	๖๕
เนื้อหา	๖๖
วิเคราะห์คุณค่าจากเรื่อง	๗๒
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	๗๔

หน่วยการเรียนรู้ที่

๙

คัมภีร์นันทศาสตร์

๗๕

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคัมภีร์นันทศาสตร์	๗๗
เนื้อหา	๗๙
วิเคราะห์คุณค่าจากเรื่อง	๘๗
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	๙๑

หน่วยการเรียนรู้ที่

๑๐

ลิลิตตะเลงพ่าย

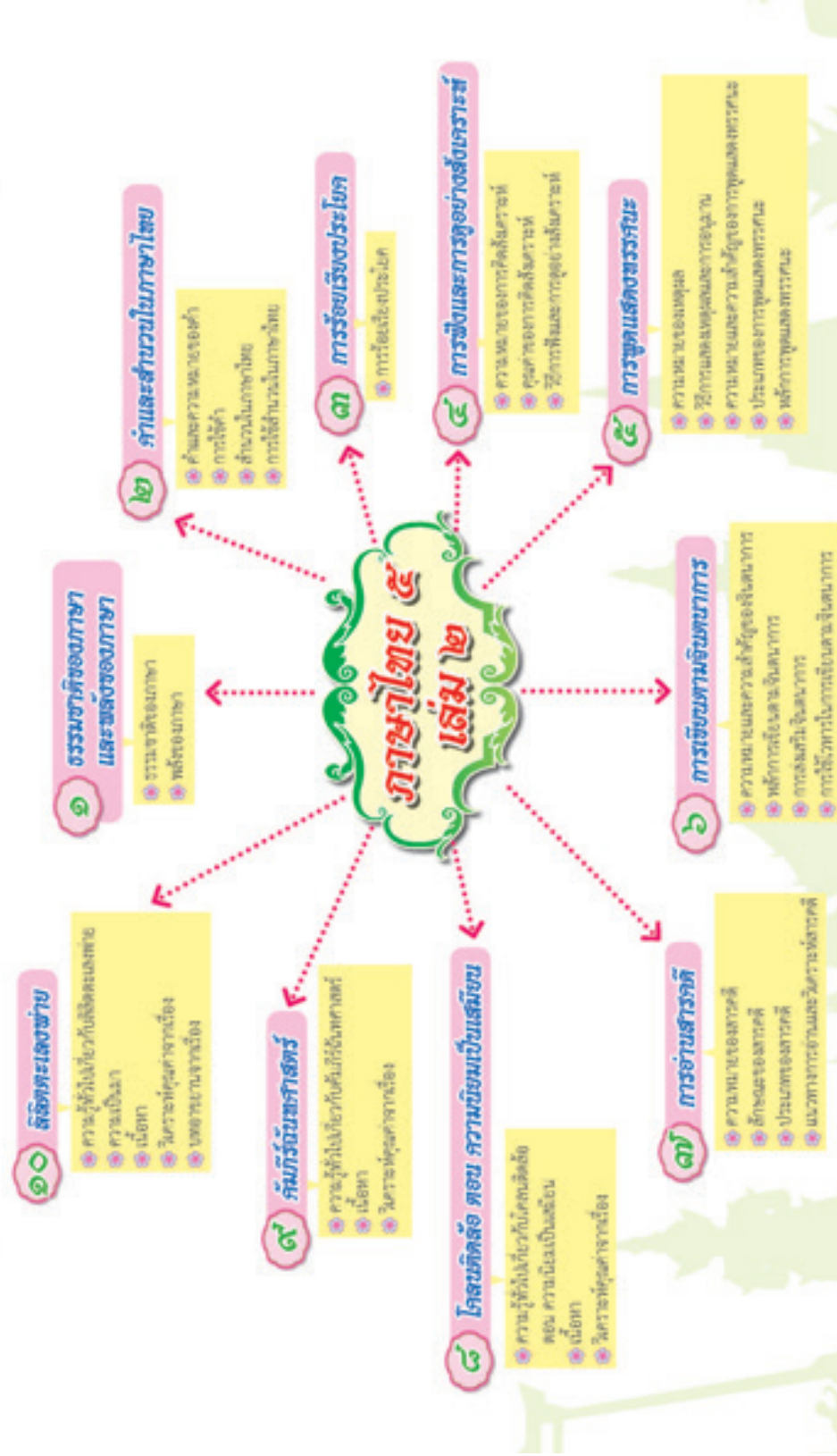
๙๒

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับลิลิตตะเลงพ่าย	๙๔
ความเป็นมา	๙๘
เนื้อหา	๑๐๐
วิเคราะห์คุณค่าจากเรื่อง	๑๑๘
บทอาขยาน	๑๒๔
กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้	๑๒๕

บรรณานุกรม

๑๒๖

ผังโมโนทัศน์สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ม.๕ เล่ม ๒

ธรรมชาติของภาษา และพลังของภาษา

สาระที่ ๔ หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท ๔.๑ เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษาและรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

ตัวชี้วัด : สิ่งที่นักเรียนพึงรู้และปฏิบัติได้

๑. อธิบายธรรมชาติของภาษา พลังของภาษา และลักษณะของภาษา

แนวคิด

ภาษาเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมาใช้ในการสื่อสารในสังคม และอยู่กับมนุษย์ ภาษาจึงเป็นสิ่งที่มีความหมายอย่างยิ่ง มนุษย์ได้ใช้ภาษาเพื่อให้เกิดประโยชน์นานัปการ ภาษามีบทบาทต่อสังคม มนุษย์มากมาย มนุษย์จึงต้องศึกษาลักษณะและพัฒนาการของภาษาอย่างต่อเนื่อง

สาระการเรียนรู้

๑. ธรรมชาติของภาษา

๒. พลังของภาษา

ภาษา หมายถึง เสียงพูดหรือกิริยาอาการที่แสดงออกมาเพื่อบอกความในใจ ความคิด ความรู้สึกให้ผู้อื่นได้รับรู้และเข้าใจ

ภาษาเป็นสิ่งที่คู่กับสังคมมนุษย์ มนุษย์ใช้ภาษาเป็นสื่อกลางในการทำกิจกรรมในสังคม ร่วมกัน มนุษย์เห็นความสำคัญของภาษาจึงใช้ภาษากันมาตลอดตั้งแต่ครั้งโบราณจนกระทั่งปัจจุบัน ภาษาที่ใช้สื่อสารกันกับคนอื่นในสังคมแบ่งได้เป็น ๒ ชนิด คือ วัจนภาษา และอวัจนภาษา

วัจนภาษา หมายถึง ภาษาด้วยคำ อาจเป็นเสียงพูดที่มนุษย์ตกลงใช้สื่อสารกันในสังคมของตน หรือเป็นภาษาเขียนที่มนุษย์ได้คิดกำหนดขึ้นมาแทนเสียงพูดก็ได้

อวัจนภาษา หมายถึง ภาษาที่ไม่ใช่ด้วยคำ ได้แก่ กิริยาอาการที่แสดงออกมาและสามารถสื่อความหมายได้ เช่น การยิ้ม สื่อถึงความพอใจ ความยินดี การสั่นศีรษะสื่อถึงการไม่เห็นด้วย อาการ บึ้งตึง สื่อถึงความโกรธ ไม่พอใจ อวัจนภาษาอาจช่วยเพิ่มความชัดเจนให้แก่วัจนภาษา เช่น การพูด ถึงขนาดของสิ่งของแล้วใช้มือทั้งสองกางออกเพื่อบอกขนาด จะทำให้ผู้รับสารนึกเห็นภาพได้แจ่มชัดขึ้น ทั้งนี้หมายรวมถึงสัญลักษณ์ต่างๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นและสื่อความหมายได้ เช่น สัญญาณไฟจราจร ป้ายบอกทาง

ภาษาต่างๆ ที่ใช้สื่อสารกันอยู่ในโลกนี้จะมีลักษณะทั่วไปที่เหมือนกัน และลักษณะที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละภาษา

ลักษณะทั่วไปของภาษา มีดังนี้

๑. **การใช้เสียงสื่อความหมาย** ทุกชนชาติจะมีภาษาพูดเพื่อใช้สื่อความหมายในสังคมของตน ภาษาพูดประกอบด้วย เสียง และความหมาย

เสียง ประกอบด้วย เสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ เมื่อนำมารวมกันเป็นถ้อยคำ จะต้องมีความหมายด้วยจึงจะเป็นภาษา ถ้าไม่มีความหมายจะไม่ใช่วาจา เช่น

แมว ประกอบด้วยเสียงพยัญชนะต้น **ม** เสียงสระ **อ**

เสียงพยัญชนะตัวสะกด **ว** และเสียงวรรณยุกต์ **เสียงสามัญ**

เสียงพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ เมื่อนำมาประกอบกันจะเป็นหน่วยที่ใหญ่ขึ้น เป็นหลายพยางค์ ประกอบเป็นหลายคำ ประกอบเป็นกลุ่มคำหรือประโยคหลายประโยคประกอบกัน เป็นเรื่องราวต่างๆ ดังตัวอย่าง

๑. นกบิน

๒. นกสีดำนินเร็ว

๓. นกสีดำนินเร็วบินเร็วจนฉันมองตามไม่ทัน

๔. นกสีดำนินที่ฉันเห็นเกาะอยู่บนหลังคาบ้านของเศรษฐี บินเร็วจนฉันมองตามไม่ทัน

ความหมาย เป็นข้อตกลงร่วมกันของแต่ละภาษาที่กำหนดขึ้นมาเพื่อสื่อความเสียงพูด ในภาษานั้น เช่น คนไทยเปล่งเสียง **"แมว"** มีความหมายว่า **"สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ขนยาวนุ่ม ส่วนใหญ่เลี้ยงไว้เพื่อความสวยงามและใช้จับหนู"** คนอังกฤษออกเสียง **"แคท"** ในความหมายเดียวกันนี้

๒. **มีการสร้างคำใหม่ด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อขยายวงศัพท์** เช่น ภาษาไทยสร้างคำประสมขึ้นมาใช้ ภาษาอังกฤษก็มีเช่นเดียวกัน ดังตัวอย่าง

ภาษาไทย : พ่อตา โต๊ะกินข้าว พิมพ์ดีด

ภาษาอังกฤษ : Standpoint (จุดยืน)
Honeymoon (การดื่มน้ำผึ้งพระจันทร์)
Work load (ภาระงาน)

๓. **มีการใช้สำนวนโวหารในภาษา** เพื่อกล่าวเปรียบเทียบกับหรือประกอบเรื่องราวที่ต้องการสื่อสารให้เข้าใจง่าย หรือต้องการใช้ถ้อยคำน้อยแต่กินความมาก ชวนให้คิด เช่น

ภาษาไทย : เข้าเมืองตาหลิ่วต้องหลิ่วตาตาม

ภาษาอังกฤษ : Do as the Romans do

ภาษาไทย : แกะดำ

ภาษาอังกฤษ : black sheep

๔. **มีการแบ่งชนิดของคำ** ออกเป็นคำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำบุพบท คำสันธาน คำอุทาน เช่น

คำนาม : โต๊ะ เก้าอี้ น้ำ

คำสรรพนาม : ฉัน คุณ เขา

คำกริยา : กิน เดิน นั่ง นอน

คำวิเศษณ์ : ดี ชั่ว เร็ว ช้า

คำบุพบท : บน ใต้ ล่าง

คำสันธาน : และ เพราะ แต่

คำอุทาน : โอ๊ย! โซ! เอ๊ะ!

๔ **มีการใช้รูปประโยคลักษณะต่างๆ** ในการสื่อสาร เช่น ประโยคบอกเล่า ประโยคคำถาม ประโยคคำสั่ง ประโยคขอร้อง ประโยคเชิญชวน ดังตัวอย่าง

- ประโยคบอกเล่า : ฉันอยากเป็นวิศวกร
 ประโยคคำถาม : เด็กไทยไม่ชอบอ่านหนังสือจริงหรือ
 ประโยคคำสั่ง : จงกาเครื่องหมายกากบาทข้อที่ถูกต้อง
 ประโยคขอร้อง : โปรดเตรียมเงินให้พอดีกับค่าผ่านทาง
 ประโยคเชิญชวน : มาแต่งกายด้วยผ้าไทยกันเถอะ

๕ **มีการเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา** การเปลี่ยนแปลงอาจเป็นลักษณะต่างๆ ดังนี้
 มีคำเกิดใหม่ เช่น นิง เนียบ
 มีคำที่เลิกใช้แล้ว เช่น สู ตู เมื่อ
 สำนวนเกิดใหม่ เช่น หมาเห่าเครื่องบิน

ลักษณะเฉพาะของภาษาไทย

ภาษาไทยเป็นภาษาคำโดดมีลักษณะที่แตกต่างจากภาษาอื่นดังนี้

๑ **ภาษาไทยมีเสียงวรรณยุกต์** คือ เพื่อแยกความหมายของคำในขณะที่บางภาษาไม่มีเสียงวรรณยุกต์ เช่น

- ป่า หมายถึง ชัดไปด้วยการยกแขนขึ้นสูง
 ป่า หมายถึง ที่ที่มีต้นไม้ต่างๆ ขึ้นมา
 ป่า หมายถึง พี่สาวของแม่หรือของพ่อ

๒ **ภาษาไทยมีคำลักษณนาม** คำบอกลักษณะของนามในภาษาไทย มักใช้หลังจำนวนนับ และจะแบ่งเป็นหลายประเภทตามลักษณะหรือรูปร่างของคำนามนั้น เช่น

- กระดาน ๑ แผ่น
 กระดาน ๒ แผ่น
 แดงโม ๒ ผล
 รถยนต์ ๑ คัน

๓ **การเรียงคำในภาษาไทยเข้าประโยค** ภาษาไทยจะต้องเรียงคำตามตำแหน่งหน้าที่ คำใดทำหน้าที่ใดก็เรียงตามหน้าที่นั้น เช่น คำที่ทำหน้าที่ประธาน (ผู้กระทำ) ก็จะได้ตำแหน่งต้นประโยค ตามด้วยคำกริยา ตามด้วยกรรม (ผู้ถูกกระทำ) เช่น

- ตำรวจยิงผู้ร้าย (ผู้ถูกยิงคือผู้ร้าย)
 ผู้ร้ายยิงตำรวจ (ผู้ถูกยิงคือตำรวจ)

การเปลี่ยนแปลงของภาษา

ภาษามีการเปลี่ยนแปลงเหมือนสิ่งมีชีวิต คือ มีเกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น สร้างคำใหม่ๆ ขึ้นมา เช่น ดาวเทียม ชักโครก การเลิกใช้บางคำ เช่น หมากรูด (ฟุตบอล) อ้าแดง (นาง) หรือการใช้ภาษาที่ไม่ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนของภาษา อันจะทำให้ภาษาวิบัติได้ เช่น นู๋ (หนู) มหาลัย (มหาวิทยาลัย) เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงของภาษามี ๔ ระดับ คือ เสียง คำ ประโยค ความหมาย

๑ **การเปลี่ยนแปลงด้านเสียง** หมายถึง เสียงเปลี่ยนแปลงในลักษณะก่อนเสียง กลมกลืนเสียง เพิ่มเสียง เปลี่ยนเสียง ตัดเสียง เช่น

- การกร่อนเสียง** คือ พยางค์ที่ออกเสียงหนักเปลี่ยนเป็นออกเสียงเบาไม่เน้นหนัก เช่น
 ดาวัน กร่อนเป็น ตะวัน
 หมากรูด กร่อนเป็น มะม่วง
 ตันเคียน กร่อนเป็น ตะเคียน

การกลมกลืนเสียง คือ พยางค์หลังออกเสียงตามพยางค์หน้า หรือคำ ๒ พยางค์ ออกเสียงเป็นพยางค์เดียว เช่น

- อย่างนี้ กลมกลืนเสียงเป็น ยังจี
 อย่างไม่ กลมกลืนเสียงเป็น ยังไ
 ดิฉัน กลมกลืนเสียงเป็น เตียน

การเพิ่มเสียง คือ การเพิ่มพยางค์หน้า หรือกลางอีกหนึ่งพยางค์

- ท้วง เพิ่มเสียงเป็น ประท้วง
 ชิด เพิ่มเสียงเป็น ประชิด
 นกจอก เพิ่มเสียงเป็น นกกระจอก

การเปลี่ยนเสียง คือ เปลี่ยนการออกเสียงสระต้นเป็นสระเสียงยาว หรือเสียงวรรณยุกต์ เปลี่ยนไป เช่น

- น้ำ ออกเสียงเป็น น้ำม
 เท้า ออกเสียงเป็น ท้าว
 ทาน ออกเสียงเป็น ทั้น
 ที่นี้ ออกเสียงเป็น ที่นี้
 พ่อ ออกเสียงเป็น พ่อ
 แม่ ออกเสียงเป็น แม่

คำว่า ที่นี้ พ่อ แม่ ที่ออกเสียงวรรณยุกต์โทเป็นตรีนั้นเป็นแนวโน้มของคนบางกลุ่มเท่านั้น